

diciare”, cu participarea oamenilor de știință din domeniul dat din țară și din străinătate, a reprezentanților organelor de drept și experților judiciari, inclusiv acei independenți, particulari s.a.;

2) Organizarea de către Ministerul Justiției a unui concurs pentru elaborarea mai multor proiecte de lege cu privire la expertiza judiciară, constatările tehnico-științifice și medico-legale și selectarea celui mai reușit proiect pentru aprobare de către guvern;

3) Crearea unui grup de lucru pe lângă Ministerul Justiției, din care ar face parte reprezentanții instituțiilor de expertiză de stat și experți independenți, privați, persoane competente, oameni de știință în domeniu, care ar supune analizei proiectele de lege prezentate în urma concursului și ar evalua cea mai reușită variantă, cu prevederi de actualitate și de perspectivă în domeniul expertizei judiciare.

Referințe bibliografice

1. *Legea RM nr.1086 din 23 iunie 2000 cu privire la expertiza judiciară, constatările tehnico-științifice și medico-legale cu modificările și completările respective.*
2. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, actualizat. Chișinău, 2012.
3. Văduva N. *Expertiza judiciară*. Craiova: Universitaria, 2001, p. 66; Grigore Camelia. *Probleme ale expertizelor criminalistice*. În: *Revista Română de Criminalistică*, 2008, nr. 6, p. 16-17.
4. Standardele *ISO 17020* și *ISO 17025* sînt adoptate de Organizația Internațională de Standardizare (ISO) ca norme europene. ISO este o rețea de institute naționale de standardizare din 157 de țări, cu câte un singur reprezentant pe țară, cu sediul central în Geneva (Elveția). Standardele ISO deservesc diverse sectoare ale activității umane și furnizează un model de lucru de referință sau un limbaj tehnologic comun între furnizori și clienții lor, facilitează tranzacțiile și transferul de tehnologie.
5. *Revista Română de Criminalistică*, nr. 4-2012, p. 1061.
6. Departamentul de investigații științifice.
7. *Revista Română de Criminalistică*, 2002, nr. 4, p. 1062.

REFLECȚII ASUPRA CONCEPTULUI DE POLITICĂ PENALĂ

Larisa BUGA,

Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată

Summary

Penal policy represents the state policy which is directed to counteract crime where the main vectors of organs of law and other organs of state activities are determined: the suppression of crimes and contraventions, people who committed crimes to respond penally.

In this article the author attempts an analysis an synthesis of the concept of *penal policy* in order to determine the important role of this phenomenon in the democratic development and evolution of a state.

Keywords: penal policy, judicial and penal policy, anti-crime policy, extensive acceptance of the penal policy, restrictive acceptance of the penal policy .

Rezumat

Politica penală reprezintă acea politică a Statului orientată spre domeniul contracarării criminalității, unde sînt determinați principalii vectori ai activității organelor de drept și a altor organe de stat, reprimarea infracțiunilor și a contravențiilor, tragerea la răspundere penală a persoanelor care comit infracțiuni.

În acest articol se încearcă o analiză sintetizată a conceptului de *politică penală* în vederea determinării rolului important al acestui fenomen în și evoluția democratică a unui stat.

Cuvinte-cheie: politică penală, politică juridico-penală, politică anticrimă, accețiunea extensivă a politicii penale, accețiunea restrictivă a politicii penale.

Introducere. Teoria politicii penale își are începutul la mijlocul secolului al XIX-lea în doctrina vest-europeană, iar însuși termenul „politică penală” a fost lansat în circuitul științific în anul 1804 de către juristul german L. Feuerbach (*kriminal politik*), care a și definit-o ca fiind „ansamblul procedurilor represive prin care statul reacționează contra crimei”, altfel spus, ca o politică represivă fondată pe teoria și practica sistemului penal [1].

Din cîte se poate observa, politica penală în viziunea lui Feuerbach este sinonimă cu teoria și practica sistemului penal, o concepție care este tributară epocii în care a fost formulată, în sensul că aceste perioade îi este specifică gîndirea unor măsuri împotriva crimei, avînd un caracter preponderent represiv [2, p. 117].

Ulterior, concepția politicii penale a fost dezvoltată de către savantul german F. von List, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, care, de asemenea, a privit-o ca pe un element de sine stătător al științei dreptului penal, precum și ca o luptă cu criminalitatea [3, p. 7-8].

Odată cu trecerea timpului, politica penală a cunoscut mai multe definiții și interpretări, dar cel mai important este că tot mai mult s-a subliniat necesitatea ca aceasta să nu fie redusă la noțiunea de drept penal, ci să fie văzută ca o reacție organizată și deliberată a colectivității.

Scopul studiului constă în elucidarea sensului noțiunii de politică penală în contextul realității politice și juridice a societății noastre.

Metodele și materialele aplicate. În procesul studiului, au fost utilizate metodele analizei și sintezei, metoda comparației, metoda investigației științifice. În calitate de materiale au servit o serie de monografii, lucrări științifice ale autorilor autohtoni și de peste hotare, legislația penală în vigoare.

Rezultate obținute și discuții. Debaterile științifice pe marginea acestui subiect s-au desfășurat destul de intens, relevantă în acest sens fiind mai ales doctrina juridică și criminologică rusă. Merită să fie enunțată lucrarea fundamentală, semnată de M. P. Ciubinski în anul 1905 (considerată una dintre cele mai importante lucrări destinate studierii politicii penale), în care destul de tranșant se susține că „politică penală constituie o ramură a științei dreptului penal” [4, p. 92].

În secolul care a urmat, au fost susținute și alte viziuni care atît au contrazis afirmația de mai sus, cît și au dezvoltat-o substanțial. În acest sens, S. S. Bosholov [5, p. 25] și S. A. Borsucenko [6, p. 55] afirmă că politica penală s-a format ca teorie nu doar în rezultatul integrării științei dreptului penal, procesul penal, execuțional penal, a criminologiei și po-

liticii sociale, dar și ca urmare a apropiării și asocierii filosofiei, psihologiei, sociologiei, politologiei, științei conducerii sociale și a altor științe fundamentale. Astfel, ea a devenit un rezultat evident al cercetării complexe și multilaterale a criminalității și a altor fenomene și procese negative din viața socială. Prin urmare, cercetătorii evidențiază caracterul complex al politicii penale, care excede limitele științei dreptului penal.

Totodată, însă, cercetătorii criminologi susțin că „politica penală constituie numai o componentă a politicii criminologice, a cărei complexitate este superioară”, criminologia formând fundamentul politicii penale [7, p. 23]. Asemenea abordări au influențat substanțial modul de percepere și definire a conceptului de politică penală, generând numeroase opinii și viziuni.

Astfel, în prezent, asupra definirii conceptului de „politica penală” nu poate fi atestată o viziune unică, în studiile de specialitate acesta fiind interpretat în mod diferit. Mai mult, nu există unanimitate nici în ceea ce privește denumirea acestui fenomen: politică penală, politică juridico-penală (care este privită fie ca sinonim al politicii penale [8], fie ca un element component al acesteia [9]), politică criminologică [10], politică represivă [11, p. 23-32] etc. (acceptându-se ca acești termeni să definească unul și același fenomen).

Reflecțind asupra subiectului, N. A. Lopașenko enunță că în „(...) știința contemporană a apărut o poziție potrivit căreia termenul de *politica penală* nu este corect în sensul său direct, deoarece presupune o politică infracțională, criminală” (în acest sens, unii specialiști optează pentru noțiunea de „politica anticriminală” [12, p. 254] sau „politica anticrimă” [13, p. 75]). Astfel că mai corect ar fi utilizarea termenului de „politica juridico-penală”. Cu toate că o asemenea idee se justifică într-o anumită măsură, totuși nu trebuie ignorat faptul că termenul de „politica penală” este deja înrădăcinat de multă vreme și, în pofida condiționării sale relative, este perceput de toți uniform și corect. Ținând cont de aceste momente, cercetătoarea consideră posibilă utilizarea ambilor termeni – politică penală și politică juridico-penală. Mai mult, ea subliniază că atât termenii, cât și conținutul acestora sunt identici [8, p. 4].

Expunându-se pe marginea acestor

reflecții, M. A. Kojevina consideră că în cazul în care se acceptă incorectitudinea noțiunii în cauză, ar fi bine-venit ca acest fapt să fie recunoscut de către întreaga comunitate științifică, pentru a se renunța la întrebuițarea lui. În caz contrar, ar fi necesar ca lucrurile să fie denumite așa cum sunt ele [14, p. 91].

Din această perspectivă, unii cercetători, sintetizând definițiile conceptului în cauză, au evidențiat trei accepțiuni ale politicii penale: extensivă, medie și restrictivă [8, p. 6-15] (potrivit altor voci – două accepțiuni: extensivă și restrictivă [15]).

Accepțiunea extensivă prezintă politica penală ca fiind în general o luptă cu criminalitatea, care cuprinde un complex de măsuri sociale, economice, ideologice, juridice etc. [14, p. 91]. Astfel, în viziunea criminologului A. A. Gherțenzon (de origine basarabeană), politica penală „se realizează în procesul aplicării în practică atât a măsurilor speciale (criminalistice, juridico-penale, procesual-penale, execuțional-penale), cât și a măsurilor cu caracter social (economice, ideologice, medicale etc.)” [16, p. 179].

În mod similar opinează și alți cercetători. Bunăoară, I. A. Zinchenko și A. Iu. Trapițin privesc politica penală ca „parte a politicii sociale a statului în lupta cu criminalitatea. Conținutul acesteia cuprinde utilizarea în această sferă de activitate a unui complex de măsuri economice, juridice, sociale, organizaționale și de altă natură, determinarea sarcinilor strategice de optimizare și aplicare eficientă a legislației, precum și prevenirea infracțiunilor; scopul politicii penale este minimalizarea creșterii ratei criminalității și, în perspectivă, reducerea indicilor cantitativi și calitativi ai acesteia” [17, p. 87].

Cercetătorii autohtoni I. A. Ciobanu, Iu. Groza, acceptând sensul larg al noțiunii de politică penală, consideră că aceasta presupune ansamblul măsurilor îndreptate spre diminuarea criminalității, cum ar fi cele juridice, economice, sociale etc. [15, p. 108].

Privită în sensul său larg (adică cuprinzând toate măsurile de influență asupra criminalității), politica penală este considerată a fi sinonimă conceptului de „luptă cu criminalitatea”. Fiind criticată o astfel de abordare (extensivă), în studiile de specialitate se susține că ea nu poate fi recunoscută ca fiind corectă, deoarece duce la o anumită diluare a obiec-

tului său, făcându-l prea greoi și amorf. Din acest punct de vedere, politica socială automat se transformă într-o politică penală [18, p. 71] (sub acest aspect, pare a fi justificată recunoașterea de către unii cercetători doar a două accepțiuni a conceptului de politică penală: extensivă și restrictivă).

În același timp, o asemenea accepțiune este considerată a fi o utilizare improprie a termenului de „politica penală”, fapt ce s-a produs, potrivit lui O. Bejan, odată cu conceperea, ca urmare a dezvoltării criminologiei, tot mai clară a activității anticrimă drept un sistem de acțiuni de ordin atât penal, cât și extra-penal (acțiuni politice, juridice, sociale, economice, educaționale etc.), în condițiile în care nu exista un termen special, apt să includă toate aceste semnificații distincte. S-a apelat inițial deci la termenul cel mai apropiat după sens („politica penală” – elementul principal fiind cel de „politică”, în timp ce calificativul „penală” este un element secundar venit a-l concretiza pe primul), iar apoi specialiștii, teoreticienii și practicienii, au înțeles că este nevoie de un termen specific, lansând o serie de alternative [7, p. 23].

O anumită clarificare în acest sens atestăm la cercetătoarea N. A. Lopașenko, care atribuie măsurile cu caracter social, economic și ideologic „politicii statului de contracarare a criminalității”, în cadrul căreia identifică o sferă de sine stătătoare – politica penală (juridico-penală) [8, p. 4].

Referitor la *accepțiunea „medie”* a conceptului, notăm că aceasta restrânge conținutul politicii penale la totalitatea „altor politici de drept, așa-ziselor ramuri criminale” [8, p. 11]. În acest sens, se susține că doar măsurile speciale de prevenire a criminalității, determinate de legislația penală, procesual-penală și execuțional-penală, de datele științei, inclusiv criminologia și criminalistica, formează conținutul politicii penale [6, p. 57].

În concret, I. A. Ismailov consideră politica penală ca fiind o direcție a activității statului realizată la nivelul conducerii și administrării politice, luării și realizării deciziilor concrete, care au ca menire principală determinarea și transpunerea în practică a sarcinilor, formelor și conținutului măsurilor specifice de luptă cu criminalitatea (de influență asupra acesteia), organizarea și asigurarea funcționării optime și dezvoltarea acestui sistem în baza unor resurse informa-

ționale, juridice și ideologice corespunzătoare și în interacțiune cu alte sisteme sociale [19, p. 124].

La fel, A. I. Korobeev, A. V. Use și Iu. V. Golik susțin că politica penală presupune linia generală care determină principalele direcții, scopuri și mijloace de influență asupra criminalității prin intermediul elaborării legislației penale, procesual penale, execuțional penale, a practicii de aplicare a acesteia, precum și prin elaborarea și realizarea măsurilor orientate spre prevenirea infracțiunilor. În structura politicii penale, ei includ (ca și mulți alți cercetători) ca elemente componente: politica juridico-penală, politica procesual penală, politica execuțional penală și politica criminologică [20, p. 7].

Deci, în „accepțiunea medie” a conceptului, politica penală cuprinde o serie de elemente componente, precum: juridico-penală, procesual penală, execuțional penală (potrivit unor cercetători – și criminologică [20, p. 7], operativ-investigațională, postpenitenciară [17, p. 87]).

Vorbind despre **accepțiunea restrictivă** a conceptului în discuție, pecizăm că diferiți cercetători se expun în mod diferit asupra conținutului acestei. Astfel, O. N. Bibik concretizează că, în sens restrâns, politica penală presupune o direcție a activității statului, legată de aplicarea măsurilor juridico-penale de luptă împotriva criminalității (în acest caz, sinonimul politicii penale este „politica juridico-penală”) [21, p. 28].

La rândul său, M. A. Kojevina susține că, în sens îngust, aceasta este politica juridico-penală, care constituie o parte componentă a politicii penale (direcție de sine stătătoare a politicii Statului) și cuprinde, potrivit semnificației termenului „juridico-penală” – sfera dreptului, iar potrivit termenului „politică” – sfera activității statului [14, p. 91]. În legătură cu termenul politică, considerăm a fi necesare unele precizări. Astfel, de cele mai multe ori, politica penală – fiind în cele din urmă o politică – este confundată cu politica în general, cu care nu are însă vreo contingență structurală sau intrinsecă. Diferența calitativă dintre cele două noțiuni decurge din faptul că în timp ce politica reprezintă preocuparea unor partide sau a altor formațiuni politice, care promovează, în general, interese sau decizionate de grup sau de partid, politica penală reprezintă o strategie și o tactică

la nivelul întregii societăți, pentru lupta împotriva fenomenului criminalității. Aceasta este și motivația concluziei potrivit căreia politica penală – întocmai ca și suveranitatea și independența statului – nu poate avea culoare politică [22, p. 10].

Revenind la subiect, notăm că în viața cercetătorilor autohtoni I. A. Ciobanu, Iu. Groza, *stricto sensu*, politica penală presupune prezența doar a măsurilor juridice, axate pe activitatea nemijlocită a organelor de drept [15, p. 108].

Respectiv, putem conchide că abordarea îngustă a conceptului de politică penală o reduce pe aceasta fie la ansamblul mijloacelor juridice (privită ca „politică penală”), fie la arsenalul juridico-penal (văzută ca „politică juridico-penală”).

Pentru primul caz, exemplificăm definiția expusă de A. V. Valentukevici, potrivit căreia politica juridico-penală este o politică în sfera luptei cu criminalitatea, în cadrul căreia statul determină principalii vectori ai activității organelor de drept și a altor organe de stat, ai formațiunilor obștești în sfera ocrotirii drepturilor omului, a subiecților relațiilor sociale față de atentatele criminale, de prevenire a infracțiunilor și delictelor, reprimarea oportună a acestora, tragerea la răspundere penală a persoanelor ce comit infracțiuni, executarea pedepselor și a altor măsuri de răspundere penală de către condamnați [23].

Pentru ultimul caz, este relevantă definiția formulată de către D. A. Zikov și A. V. Șesler, potrivit căreia: „Direcția cea mai importantă și prioritară a politicii Statului în sfera luptei cu criminalitatea o constituie politica juridico-penală, care presupune o activitate specială a statului, orientată spre influențarea criminalității prin intermediul arsenalului juridico-penal. Politica juridico-penală constituie o parte componentă a politicii penale în sfera luptei cu criminalitatea cu ajutorul măsurilor de răspundere penală, de influență asupra persoanelor ce au comis infracțiuni prin intermediul aplicării normelor de drept penal, care stimulează conduita pozitivă a indivizilor” [24, p. 85].

Politica penală este văzută în sens îngust și de către criminologi, care susțin că aceasta reprezintă modul de efectuare a presiunii penale ca măsură de ținere sub control criminologic a criminalității (ea include patru elemente principale: in-

criminarea și dezincriminarea unor fapte sociale, modul de sancționare a faptelor considerate infracțiuni, aprecierea destructivității sociale a faptelor concrete și gradul de restrângere a vieții private în numele intereselor sociale de securitate criminologică) [7].

În context, merită atenție și reflecțiile altui cercetător, R. A. Troșcenko, care, luând în considerație interpretarea variată a conceptului de politică penală, conchide că definiția acesteia în știință este abordată în trei nivele [25, p. 110]:

- ca politică a statului de luptă împotriva criminalității, determinată și realizată atât prin măsuri juridice, cât și nejuridice de contracarare a acestui fenomen;

- ca politică a Statului de luptă împotriva criminalității, determinată și realizată doar în baza normelor de drept;

- ca politică a statului de luptă împotriva criminalității determinată și realizată doar în baza normelor de drept penal.

Autorul susține că însuși termenul de „politică juridico-penală” (în condițiile în care este preferabil celui de „politică penală” – e.n.) poate fi înțeles în dublu sens: ca politică penală determinată și realizată numai prin intermediul normelor de drept penal, fie prin normele de drept în general. În primul caz, sintagma „juridico-penală” presupune apartenența normelor exclusiv dreptului penal; în cel de-al doilea caz, politica juridico-penală este politica penală determinată și realizată prin normele de drept. Această abordare conferă un sens mai larg conceptului de politică juridico-penală.

În acest ultim caz, R. A. Troșcenko consideră că ar fi mai corect să se vorbească de o „politică normativ-penală”, ca politică a statului de contracarare a criminalității prin intermediul activității normative și de realizare a dreptului, adică politică fundamentată atât pe ramurile legislației, de esența căreia ține stabilirea pedepselor și modului de aplicare a acestora (politica juridico-penală, procesual penală, execuțional penală), cât și pe alte ramuri ale legislației.

Respectiv, autorul conchide: politica normativ-penală constituie o parte a politicii penale a statului, determinată și realizată în baza normelor dreptului, în timp ce politica juridico-penală este parte a politicii normativ-penale, determinată și realizată în baza normelor legii penale [25, p. 111].

Asupra aspectului în cauză a reflectat și S. A. Borsucenko, care privește „politica penală” ca fiind o noțiune cu mult mai largă, cuprinzând întregul complex de măsuri de luptă cu criminalitatea. La rândul său, „politica juridico-penală” se limitează la activitatea legislativă și de aplicare practică a legii de către organele puterii de stat în sfera reglementării juridico-penale, reprezentând nucleul și baza normativă a politicii penale a statului, constituind o parte componentă și un element structural al acesteia [6, p. 58] (idee atestată și la S.F. Miliukov [26, p. 190]).

V. I. Tiunin precizează că politica juridico-penală constituie în prezent o parte a politicii penale, care reprezintă o direcție de activitate a organelor legislative și a celor ce aplică dreptul, de formulare a dispozițiilor generale ale legislației penale, criminalizării și decriminalizării faptelor, de elaborare a tipurilor și a măsurilor de pedepse pentru sancțiunea componentelor concrete de infracțiune [9, p. 6].

Cercetătoarea E. V. Epifanova, de asemenea, se expune pe marginea acestei chestiuni, susținând că „politica penală”, constând din politica juridico-penală, procesual penală, execuțional penală, criminologică, determină principalele direcții, scopuri și mijloace de influență asupra criminalității. „Politica juridico-penală” este, respectiv, acea parte a politicii penale a Statului care este orientată spre contracararea criminalității în scopul protecției persoanei, proprietății, statului și a altor obiecte (interese) protejate de legea penală față de atentatele criminale. Scopul politicii juridico-penale constă în influențarea criminalității prin elaborarea concepțiilor teoretice orientate spre contracararea și prevenirea criminalității; formularea coerentă a legislației penale, procesual penale, execuțional penale și reglementarea practicii aplicării acesteia [27, p. 73].

Un aspect important ce poate fi desprins din aceste reflecții teoretice ține de coraportul dintre dreptul penal și politica penală. Dreptul penal, după cum se știe, reprezintă un sistem de norme juridice, în timp ce politica penală presupune ideile directe care determină conținutul normelor și instituțiilor juridice penale, direcția activității structurilor de stat și a organelor de ocrotire a normelor de drept în vederea luptei cu criminalitatea. Respectiv, dreptul penal

constituie instrumentul politicii penale, iar conducerea aplicării practice a normelor de drept penal este apreciată ca fiind o transpunere în viață a politicii penale a statului [28, p. 25].

Totodată, însă, unii cercetători destul de obiectiv precizează că, în prezent, politica penală apare ca un concept al cărui conținut este determinat de legea penală, în loc ca legea penală să fie expresia politicii penale a statului [22, p. 10].

Desigur, dincolo de clarificarea accepțiunii largi sau înguste în care este definită politica penală și de încercările de a deosebi „politica penală” de „politica juridico-penală”, ai importanță deosebită și alte aspecte ale definițiilor expuse în literatura de specialitate. Pentru aceasta, vom mai cita câteva din ele:

- M. A. Kojevina: politica penală este partea politicii de stat orientată spre protecția celor mai importante relații sociale față de atentatele criminale, prin elaborarea și aplicarea măsurilor de influență juridico-penală, realizate în contextul activității legislative și de aplicare practică a organelor competente ale Statului [14, p. 94].

- N. A. Lopașenko consideră politica penală ca fiind parte a politicii de stat, o componentă fundamentală a politicii Statului de contracarare a criminalității, direcție a activității statului în sfera protecției celor mai importante pentru individ, societate și stat valori, relații sociale și interese legale față de atentatele criminale, care constă în elaborarea principiilor de determinare a cercului de fapte penale și a trăsăturilor legale ale acestora și formularea ideilor, principiilor, formelor și metodelor de influență juridico-penală asupra criminalității, în scopul reducerii și micșorării influenței negative a acesteia asupra proceselor sociale [8, p. 4].

- G. Iu. Lesnikov înțelege politica penală ca fiind un sistem de principii, prescripții politice și politico-juridice, norme juridice și sociale anticriminale, programe criminologice și de resocializare a infractorilor, elaborate științific și realizate de către stat în colaborare cu subiecții societății civile, în vederea asigurării ordinii de drept, prevenirii și luptei cu criminalitatea, asigurării securității persoanei și, în unele cazuri, a securității naționale. Politica penală este predeterminată de condițiile naționale și internaționale de luptă cu criminalitatea și terorismul, se exprimă prin crearea și

realizarea unui sistem unic și multilateral de directive (politice) de stat, norme juridice de drept penal, procesual penal, execuțional penal și de altă natură; se bazează pe principiile prevenirii criminalității, luptei cu aceasta la nivel național și internațional și atitudinea față de infractori [28, p. 29].

Semnificația deosebită a acestor definiții constă în faptul că în cuprinsul lor sînt evidențiate obiectul, metodele, mijloacele și subiecții ce realizează politica penală. Sub aspect comparativ, precizăm că o asemenea formulă consistentă a conceptului de politică penală nu poate fi atestată nici în doctrina autohtonă, nici în cea românească. Spre exemplu, în dicționarele românești de drept penal și procedură penală, politica penală este definită ca: parte a politicii generale a statului care cuprinde ansamblul măsurilor și mijloacelor de prevenire și combatere a infracțiunilor [29, p. 213]; ansamblul obiectivelor pe care Statul le urmărește în lupta contra fenomenului criminal și a mijloacelor preventive sau represive pe care le aplică în acest scop (de ex., sancțiunile penale) [30, p. 311]. Prin esență, acest fapt denotă și gradul scăzut de cercetare a subiectului în aceste areale științifice.

Revenind la doctrina rusă, de altfel, destul de bogată în cercetări de acest gen, și dat fiind faptul că în cadrul ei nu poate fi atestată totuși o definiție unanim acceptată a politicii penale, unii cercetători propun o formulă de conciliere. În acest sens, G. M. Minikovski susține că indiferent cum s-ar denumi direcțiile de activitate ale Statului și societății, legate de lupta cu criminalitatea, este vorba de o parte componentă importantă a politicii interne, care asigură funcționarea eficientă a politicii economice, ideologice și sociale [31, p. 7].

Dezvoltînd această idee, S. S. Bosholov subliniază că „principalul constă nu în definirea exactă și completă a obiectului și conținutului politicii penale, dar în faptul ca:

- în primul rînd, din această definiție să fie clară politica statului, strategia și tactica luptei cu criminalitatea;

- în al doilea rînd, locul principal în cadrul acestei lupte cu criminalitatea să revină dreptului, care, prin esența sa, constituie însuși o materializare a politicii, ce realizează valorile statului de drept: securitatea persoanei, a societății și a statului; drepturile și libertățile omu-

lui și cetățeanului; legalitatea, umanismul și dreptatea;

• în al treilea rând, trebuie luat în considerație caracterul complex și multiaspectual al politicii penale, în special, nivelul său conceptual, normativ și practic” [5, p. 29].

Luând în considerație aceste cerințe metodologice, S. S. Bosholov susține că prin politica penală trebuie de înțeles:

1) o politică de stat (doctrină) de luptă cu criminalitatea, exprimată în acte normative corespunzătoare (legi, decrete prezidențiale, hotărâri de guvern);

2) teorie științifică și sinteză a cunoștințelor politice, sociologice și juridice corespunzătoare;

3) un tip special de activitate socială, orientată spre o contracarare activă a criminalității și a altor delictive [5, p. 29].

În esență, este vorba de trei niveluri ale politicii penale: normativ, teoretic și practic. La o analiză atentă a acestora, se poate constata că ele sunt indispensabile pentru existența politicii penale. Mai mult decât atât, pentru eficiența acesteia sunt absolut necesare: o fundamentare științifică complexă (interdisciplinară), o reglementare coerentă și completă, precum și o realizare practică consecventă și competentă. Sub acest aspect, trebuie să recunoaștem că o condiție practică fundamentală pentru eficiența respectivei politici ține de realizarea acesteia în baza unei **concepții a politicii penale** consacrate la nivel legislativ sau normativ, care să stabilească scopul, obiectivele, metodele și mijloacele de realizare a acesteia.

Concluzii: Studiarea mai multor lucrări științifice ale cercetătorilor ruși care au abordat problema politicii penale (unii dintre ei susținând chiar necesitatea constituirii politicii penale ca ramură a științei penale și, respectiv, ca disciplină didactică [32]) ne determină să constatăm că în arealul științific autohton acest subiect este neglijat cu desăvârșire și nejustificat. În mod logic, putem deduce că Republica Moldova nu dispune practic de o politică penală clar conturată și fundamentată științific, despre acest fapt vorbind chiar lipsa concepției politicii penale. Evident, aceasta nu înseamnă că Statul nu întreprinde măsuri corespunzătoare în vederea contracarării criminalității, ci doar pune sub semnul întrebării eficiența și rezultativitatea acestora.

Recenzent:
Octavian BEJAN,
doctor în drept

Referințe bibliografice

1. Deroussin D. *Politique criminelle et politique pénale*. In: Parquet et politique pénale depuis le XIXème siècle. Actes du Colloque du 19 et 20 septembre 2002 a l'Université Jean Moulin. http://www.afhj.fr/archives/parquet_politique_penale.htm#Actes. (vizitat la: 05.05.2013).

2. Mihai M.-C. *Abordări metodologice asupra problemei definirii politicii penale*. În: Revista de Științe Juridice, 2009, nr. 4.

3. Лист Ф. *Задачи уголовной политики. Преступление как социально-патологическое явление*. Состав. и предисл. В.С. Овчинского. М.: ИНФРА-М, 2004.

4. Чубинский М.П. *Очерки уголовной политики. Понятие, история и основные проблемы уголовной политики, как составного элемента науки уголовного права*. Харьков, 1905.

5. Босхолов С.С. *Основы уголовной политики: конституционный, криминологический, уголовно-правовой и информационные аспекты*. Изд. 2-е, перераб. Москва: АО «ЦентрИнфоР», 2004.

6. Борсученко С. А. *Понятие и содержание уголовной и уголовно-правовой политики*. В: Вестник Российской Правовой Академии, 2009, № 2.

7. Bejan O. *Conceptul de politică criminologică*. În: *Legea și Viața*, 2008, nr. 8.

8. Лопашенко Н. А. *Уголовная политика*. Москва: Волтерс Клувер, 2009.

9. Тюнин В. И. *Уголовно-правовая политика в современный период: основные тенденции и направления*. В: Уголовная политика России в XXI столетии: Сб. науч. статей / Под ред. доктора юрид. наук, проф. В.И. Тюнина. СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2010. р. 6; Елифанова Е. В. *Концепция уголовно-правовой политики России как средство управления процессом противодействия преступности*. В: Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия «Право», 2009, № 2 (6).

10. Бабаев М.М. *О соотношении уголовной и криминологической политики*. В: Проблемы социологии уголовного права: сб. науч. тр. Отв. ред. А. М. Яковлев. М., 1982. р. 5-16; Клейменов М.П. *Введение в этнокриминологию: Монография*. Омск: Омская академия МВД России, 2004. р. 213; Сомин В.М. *Понятие «криминологическая политика»: Определение, методологические функции*. В: Актуальные вопросы борьбы с преступностью. Томск, 1990.

11. Зубков А.И., Зубкова В.И. *Проблемы реформирования уголовной (карательной) политики на современном этапе*. В: Журнал российского права, 2002, № 5.

12. Ищенко Е. П. *К вопросу о рос-*

сийской уголовной политике. В: Проблемы в российском законодательстве, 2009, № 4.

13. *Dicționar de criminology*. Elaborat de O. Bejan. Chișinău: Ericon SRL, 2009.

14. Кожевина М. А. *Понятие уголовно-правовой политики в контексте исторического опыта отечественной юридической науки*. В: Научный вестник Омской академии МВД России, 2012, № 2 (45).

15. Ciobanu I. A., Groza Iu. *Politica penală – etape, obiective și direcții de acțiune*. În: Studia Universitatis, 2008, nr. 4 (14). р. 108; Кожевина М. А. *Понятие уголовно-правовой политики в контексте исторического опыта отечественной юридической науки*. В: Научный вестник Омской академии МВД России, 2012, №2(45). р. 91.

16. Герцензон А.А. *Уголовная политика и социология (проблемы социологии уголовного права и уголовной политики)*. М.: Юрид. лит., 1970.

17. Зинченко И. А., Трапицын А. Ю. *Уголовная политика: понятие, проблемы и перспективы*. В: Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. 2011. Вып. 9.

18. *Полный курс уголовного права*. Под ред. А. И. Коробеева. Т. I: Преступление и наказание. СПб.: Юрид. центр Пресс, 2008.

19. Исмаилов И. А. *Преступность и уголовная политика (актуальные проблемы борьбы с преступностью)*. Под ред. и с предисл.: Г. М. Миньковский. Баку: Азернешр, 1990.

20. Коробеев А. И., Усе А. В., Голик Ю.В. *Уголовно-правовая политика: тенденции и перспективы*. Красноярск, 1991.

21. Бибик О. Н. *Уголовная политика через призму культуры*. В: Журнал российского права, 2007, № 10.

22. Poenaru Iu. *Problemele legislației penale: reglementări, critica legii, pentru o nouă concepție*. București: Lumina Lex, 1999.

23. Валентукевич А. В. *Уголовная политика в системе политик государства*. http://library.by/portalus/modules/belorussianlaw/readme.php?subaction=showfull&id=1235596865&archive=&start_from=&ucat=7&category=7. (vizitat la 07.05.2013).

24. Зыков Д. А., Шеслер А. В. *Основные тенденции современной уголовно-правовой политики*. В: Вестник Владимирского юридического института, 2012, № 3(24).

25. Троценко Р. А. *Уголовная и уголовно-правовая политика – соотношение понятий*. В: Бизнес в законе, 2008, nr. 1.

26. Миллюков С. Ф. *О некоторых*

параметрах современной уголовно-правовой политики. В: Вестник Нижегородского Университета им. Н.И. Лобачевского. Серия: Право, 2001, nr. 2.

27. Епифанова Е. В. Концепция уголовно-правовой политики России как средство управления процессом противодействия преступности. В: Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия «Право», 2009, № 2 (6).

28. Лесников Г. Ю. К вопросу о понятии уголовной политики. В: Российский Следователь, 2005, № 6.

29. Antoniu G., Volonciu N., Zaharia N. *Dicționar de procedură penală*. București: Editura științifică și enciclopedică, 1996.

30. Udriou M. *Dicționar de drept penal și de procedură penală*. București: C.H. Beck, 2009.

31. Миньковский Г. М. Политология борьбы с преступностью (вместо предисловия). В: Исмаилов И. А. *Преступность и уголовная политика (актуальные проблемы борьбы с преступностью)*. Под ред. и с предисл.: Г. М. Миньковский. Баку: Азернешр, 1990.

32. Устинов В.С. *О концепции уголовной политики как научно-учебной дисциплины*. В: Вестник Нижегородского Университета Им. Н. И. Лобачевского. Серия: Право, 2003, № 2; Исмаилов И. А. *Преступность и уголовная политика (актуальные проблемы борьбы с преступностью)*. Под ред. и с предисл.: Г. М. Миньковский. Баку: Азернешр, 1990.

NOȚIUNEA DE PARTICIPANT ÎN PROCESUL PENAL

Corina ONCIOIU,
doctorandă

Summary

The penal trial is a complex activity. To fulfill such an activity must be implied some interested persons, in some cases they can be forced to participate, all this in order to solve a disagreement related to a crime. Participants are persons that cooperate in the penal trial in order to realise the trial target. In a short meaning the concept of participant in the penal trial implies the judicial organs, the parts and the defender.

Keywords: penal trial, participant, part in the penal trial, prosecutor, judge, defender.

Rezumat

Procesul penal este o activitate complexă, a cărei realizare implică intervenția unor persoane obligate sau interesate să participe în vederea soluționării conflictului născut prin săvârșirea infracțiunii. Persoanele care cooperează în cadrul procesului penal, în vederea atingerii scopului acestuia, poartă denumirea de *participanți*. În sensul restrâns al noțiunii de participanți în procesul penal se cuprind organele judiciare, părțile și apărătorul. Organele care au calitatea de participanți în procesul penal sînt: organele judecătorești, procurorul și organele de cercetare penală.

Cuvinte-cheie: proces penal, participant, parte în procesul penal, organe de cercetare penală, procuror, judecător, apărător.

Introducere. Noțiunea de *participanți* încorporează toate persoanele care au rol în vreo activitate procedurală, din rîndul acestora făcînd parte organele judiciare, părțile, apărătorul și alte persoane, accepțiune care este mai puțin folosită și nu are o semnificație tehnică, întrucît presupune reunirea în această noțiune a tuturor celor care iau parte la proces. În sens restrîns, prin participanți în procesul penal se înțeleg organele judiciare, părțile și apărătorul.

Dacă am încerca să comparăm cele două accepțiuni, ar rezulta că prima se referă la o noțiune de participare mai complexă, incluzînd în plus acele persoane care au un rol auxiliar în procesul penal (în materia probațiunii sau în cea a executării): grefierii, executorii judecătorești, experții, interpreții, traducătorii, martorii, martorii asistenți, denunțătorii etc. Această categorie de participanți sau, mai concret spus, unii dintre acești participanți nu sînt întîlniți la toate procesele penale, prezența lor fiind determinată de natura și împrejurările concrete ale fiecărei cauze.

Actualitatea temei. Procesul penal reprezintă o activitate specifică, reglementată de lege, desfășurată de organele de urmărire penală, de organele procuraturii și de instanțele judecătorești în domeniul justiției penale, cu participarea părților în proces și a altor subiecți, în scopul constatării și descoperirii infrac-

țiunilor, tragerii la răspundere și pedepsirii persoanelor vinovate de săvârșirea lor, asigurării condițiilor pentru repararea prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii. Ordinea procesuală, limitele și modalitățile activității organelor judiciare, precum și a altor subiecți participanți în proces sînt reglementate detaliat de legea procesuală penală în vigoare, aceste reglementări fiind modificate și actualizate, pentru a corespunde cu necesitățile societății moderne.

Activitatea procesuală penală se desfășoară pe etape ce derulează în următoarea succesiune: pornirea urmăririi penale, desfășurarea și terminarea urmăririi penale, trimiterea cauzei în judecată, judecarea și rezolvarea cauzei penale, punerea în executare a sentinței sau a altor hotărîri judecătorești definitive. Participanții la procesul penal se regasesc în toate aceste etape pentru a îndeplini scopul procesului penal, care este direcționat spre apărarea persoanei, a societății și Statului împotriva fenomenului criminalității, constatarea și descoperirea tuturor infracțiunilor săvîrșite, prevenirea săvîrșirii de noi infracțiuni;

Expunerea materialului cercetat. Orice încălcare a legii apare ca un conflict între voința legiuitorului și cea a destinatarului care a avut o conduită contrară noimei de incriminare. Conflictul creează un raport juridic substanțial, în cadrul căruia statul își exercită drep-